

"העתונות בולעת את הספרות"

לבירור מערכת היחסים בין סופרים ועתונאים כותבי
יידיש בפולין – בין שתי מלחמות העולם

נתן כהן

העתונות – אויבת הספרות

משפירסם ה. לייבויק מאמר בו הגדיר את העתונות היומית בידיש באמריקה כאויב מספר אחת של ספרות יידיש המודרנית,⁶ כתב לו מזכיר איגוד הסופרים והעתונאים, מלך ראויטש מווארשה, כי גם שם מפגינה העתונות זילזול בוטה כלפי הסופרים וכי במערכות העתונים יושבים "נישט דערפארענע טאלענטלעך, וואס האבן א קנאה אין זיך ווי אלטע מוידן" ("כשרונות בלתי מוצלחים הנושאים בחובם קנאה כבתולות זקנות").⁷ במיוחד ציין את י. פרופוט, מזכיר ה"מאמענט", אשר, לדבריו, אינו מוכן להכניס לעתונו דבר הנוגע לשיירה (חוץ מאשר את שיריו שלו).

כותב שחשש להזדהות בשמו המלא תקף בחריפות מעל דפי ה"ליטערארישע בלעטער", את העתונות היומית ויחסה העוין לספרות והאשים את העורכים כי הם מעדיפים לשעמם את ציבור הקוראים בגיבוש חסר טעם של חדשות פוליטיות ודברי הבל ובלבד שלא לתת לסופרים דריסת רגל בעתון. עוד הוסיף הכותב וטען, כי מחירו של עתון יהודי כפול ומשולש ממחירו של עתון פולני ובעבור התוכן הדל המצוי בו, אין להתפלא אם מספר הקונים שלו הולך וקטן.⁸

לטענתו של איש ה"בונד" ח.ש. קאזדאן לא רק יצירות ספרותיות חסרות בעתונות היומית, כי אם גם פובליציסטיקה רצינית בנושאי היום והשעה. לדבריו, עתונאי יכול לכתוב על כל נושא, אך תמיד תהיה כתיבתו שטחית ולא מסוגנת. קאזדאן ביקש מקוראי העתונים להתייחס בזהירות לדברים שנכתבים בהם ולדרוש מהעורכים כתיבה רצינית ומחכימה.⁹ כעבור שנים חזר על דבריו של קאזדאן עמיתו מן העבר השני של המתרגם הפוליטי – השל קלפפיש, איש "אגודת ישראל" שהוסיף וטען כי עתה הפכו גם מי שנחשבו לפובליציסטים רציניים בעבר, לעבדיהם הנרצעים של נותני פרנסתם המביאים כליה על העתונות היהודית. אם קאזדאן, בזמנו, ביקש מהקורא להיות זהיר בקריאתו, הרי שלדירו של קלפפיש הצליחה העתונות להרוס את טעמו של הקורא באופן כזה שאפילו להיזהר הוא אינו מסוגל עוד.¹⁰

לצד המניע העסקי שהיווה גורם לא מבוטל ביוזמתו של אלכסנדר צדובים – מייסד ועורך העתון העברי הראשון ברוסיה – "המליץ" (1860), להוציא לאור עתון בידיש – עמדו גם נימוקים חינוכיים ומשכיליים ותעיד על כך רשימת הסופרים והיצירות שראו אור מעל דפי אותם עתוניידיש שערך: "קול מבשר" ו"יידישעס טאלקס בלאט".¹ משהחלו להופיע, בעשור הראשון של המאה ה-20, עתוני היידיש היומיים הראשונים בפולין, נעשה המניע הכלכלי לראשון בחשיבותו והוא זה שהדריך את העורכים בבחירת החומר החרשתי והספרותי לפירסום. עם זאת המשיכו העתונים היומיים, ועל אחת כמה וכמה התקופונים, לשמש במה לסופרים מהשורה הראשונה וליצירות קנוניות, שהופיעו מאוחר יותר כספרים, כמו למשל רוב יצירותיו של שלום עליכם. כל עתון יומי ראה חובה לעצמו להקדיש, אחת לשבוע, בדרך כלל בימי שישי, מוסף ספרותי מיוחד² ובו רשימות פובליציסטיות, סקירות חדשותיות הנוגעות לנושאי תרבות יידיש, עברית, פולנית, או שפות אחרות, וכן גם שיר או סיפור קצר, פרי עטם של מספר מצומצם של סופרים, שופלה בחלקם הזכות לעבוד עם העתון. בד בבד דאגו העורכים – ובמיוחד שמואל יעקב יאצקאן, מייסד ועורך ה"היינט" – לפרסם בעתון גם חומר ספרותי לא קנוני הפונה למכנה המשותף הנמוך ביותר של הקוראים וכן להגדיל את מספר קוראי העתון. ישנה הודאתו המאלפת של א.ל. יאקובוביץ' (א.א. עקביא), המספר כיצד נכנע ללחציו של עורך ה"היינט" ועיבד עבור עתונו, ובעד שכר נאה רומאן סנסציוני רוסי בשם "אין נעץ פון זינד" (ברשת החטאים).³ גם עדותו המאוחרת של י. באשביס על ניסיונו האישי בתחום כתיבה זה⁴ וניתוחו של הנא שמרוק את ספרות ה"שונד", בידיש יש בהם כדי ללמד על תחילתה והשתרשותה של התופעה. לאחר ייסוד איגוד הסופרים והעתונאים בווארשה (1916) ולנוכח מצבם הכלכלי הטוב וחוסנם המקצועי של חלק מהעתונאים שהיוו את הצד החזק שבאיגוד, הלכו היחסים בין שתי הקבוצות והתחדדו. לעינות ולתחרות ששררה ביניהן ניתן למצוא ביטוי במגוון רחב של מאמרים ומכתבים פרטיים, שחלקם יובאו להלן.

הגידול המהיר במספר העתונים בתחילת שנות ה-20 בפולין, היווה בעיני המחנך ישראל רובין אות אזהרה מפני פגיעה בהתפתחות הצפוייה של הספרות היפה בידיש, עד כדי סיכון מעמדה בחיי התרבות בכלל. רובין ראה את עתונות ההווה כנתות דרגה לעומת זו שהיתה קיימת עשרות שנים קודם לכן, ואשר אף היא לא היתה ידועה, בזמנה, ברמתה הגבוהה. לדבריו, מכלים הסופרים את זמנם וכשרונם בכתיבה עתונאית רדודה ומביאים בכך אסון לדורות הבאים — "די פרעסע שלינגט איין אונדזער ליטעראטור. צי זאט מען נישט ווי אזוי אונדזערע בעסטע, גרעסטע קינסטלער ווערן [...] אייגעשולונגען פון דער פרעסערישער פרעסע?"¹¹ ("העתונות בולעת את הספרות שלנו. כלום אין רואים כיצד האמנים הגדולים והטובים ביותר נבלעים על ידי העתונות הזוללנית?") גם בקולנוע וברדיו ראה רובין גורמים שליליים המכרסמים במעמדה של התרבות, אך הגרועה מכל היתה, לדבריו, העתונות. באותו עניין גרס משה גרוס שדווקא עתה, משרמתה של העתונות בידיש הולכת ומידרדרת וכשכל סופר העוסק בכתיבה עתונאית זוכה לגינויים חריפים יותר, דווקא עתה הגיע הזמן לפנות לסופרים ולבקשם לתרום מיכולתם וכשרונם לעתונות על מנת שרמתה תעלה.¹²

כשדיווח י.י. זינגר לאייב קאהן על ירידתה של ספרות יידיש בווארשה, ב-1925, הוא קבע כי עיקר האשמה היא בעתונות

המתעלמת מן הספרות כמעט לגמרי. לדבריו, הציבור מעוניין לקרוא ספרות וללמוד עליה, אך עורכי העתונים מעדיפים את הפרשנות הפוליטית הקלה.¹³ זינגר, שעסק בכתיבה עתונאית עבור ה"פארווערטס" האמריקני, עורר ברשימותיו שם את חמתם של עסקני ה"בונד" ויצא בשל כך בהכרזה המגנה את ספרות היידיש והעוסקים בה והצהיר כי מעתה (17 בינואר 1926) הוא חדל מלהיות סופר.

במקום להיאבק מאבק עקר בעתונות ההמונים היומית פנה אליה נחמן מייזיל, אחד מפעילי התרבות הבולטים בווארשה ועורך השבועון החשוב "ליטערארישע בלעטער", בקריאה להטות שכם, עם המו"לים והסופרים, ולפעול יחדיו למען עידוד קריאת ספרים ורכישתם. מייזיל הצביע בסיפוק על מבצעים שערכו ה"היינט" וה"מאמענט" ובהם הציעו לקוראיהם לרכוש ספרים במחירים מיוחדים.¹⁴ מבצעי מכירות אלה נערכו בשני העתונים הנזכרים לעיתים מזומנות ואליהם יש להוסיף גם מבצעים דומים שערך ה"פאלקסצייטונג", שגוייס לצורך העניין גם על ידי הוצאות הספרים המקורבות ל"בונד", "די וועלט" ו"קולטור-ליגע"¹⁵ עתונים אלה נהגו גם לערוך מדי פעם תחרויות והגרלות בקרב הקוראים, כשרוב הפרסים המוצעים הם ספרים.

בניגוד למייזיל לא ראה ד"ר אברהם גליקסמן כל תרומה חיובית

פרייז 30 גר. | **אויסלאנד 10 טענט** | **№ 15**

10 אפריל 1926

היחידה היידיש

הקעמפניע

איוסמדימע
וואכנשדייט פאד
זימענאפוד
מעאמעדיאןקונסט

"ליטערארישע בלעטער" ("דפים ספרותיים") היה עתון ספרותי מוביל בווארשה בין שתי מלחמות העולם

ידיעות סנסציוניות חסרות כל שחר ומתעלמת לגמרי מאלפי הקוראים הרציניים המצפים בכליון עיניים לחומר קריאה איכותי ולרמה ספרותית נאותה.¹⁸

אישיות מוכרת בעולם העתונות היהודית, שלא מעט מהאפיונים שהזכרו לעיל הולמים אותה, היה העתונאי הממולח שמואל יעקב יאצקאן. שמו של מייסד ה"היינט", ועוד שורה ארוכה של עתונים פופולריים בידיש ובפולנית, היה עד סוף ימיו סמל, לחיוב ולשלילה, בכל הנוגע להתפתחותה של העתונות היהודית. יאצקאן, אותו ניתן להגדיר כאבי עתונות ההמונים היהודית בפולין, היה ידוע בגישתו העסקית הברורה בכל הנוגע לעתונים שבבעלותו ולא בכדי נגזר המושג המפוקפק "יאצקאניזם" משמו.¹⁹

כהמשך לרדישתו הנזכרת של גליקסמן קרא כעבור זמן, ד"ר מ. ווייכרט ל"ליטעראטן פאראיין" ולמוסדות תרבות אחרים לדאוג להשכלתם והכשרתם של העתונאים, כך שהקורא הממוצע יוכל גם ללמוד משהו מן העתון, אף אם יידיש אינה שפתו היחידה. ווייכרט קרא לאותם גורמים לעקור את האופי ה"בטלני" של העתון ולהפכו לכבואה אמיתית של החיים.²⁰

כנגד תופעה שלילית מסוג אחר הנפוצה בעתונות יצא העתונאי ש.י. סטופניצקי בהוהירו מפני גניבת מאמרים ויצירות ספרותיות

שעשויה לבוא מן העתונות למען התפתחותה של ספרות יידיש. לדבריו, מתהדר כל עתון בסופרים הכותבים בו כבסמל מסחרי, מבלי להתייחס לרמתם האמיתית ואיכות כתיבתם. תופעה זו מביאה להתעלמות מוחלטת מכל סופר צעיר ולו המוכשר ביותר. עורכי העתונים, לדעתו, אינם מוכנים להבין שבשכר החזקתו של סופר מפורסם אבל דהוי אחד ניתן לממן שורה ארוכה של כשרונות צעירים ואף לקדם כך את מכירת העתון. תוצאה ישירה ממדיניותם המעוותת של העורכים, היתה לידרו אדישותה של האינטליגנציה היהודית לעתונות יידיש ומעברה לשפת המדינה. בסיכום דבריו קרא גליקסמן לאיגוד הסופרים לשלם קיצבה קבועה לאותם "סמלים מסחריים" ולהביא בכך לשחרור העתונות וקוראיה מעולם.¹⁶ באופן נחרץ יותר הציג גליקסמן בפני הנהלת איגוד הסופרים את השאלה העקרונית: האם יש מקום לחבוע מאדם רמה מסוימת של הכשרה מקצועית ומיומנות בכדי שייקרא "עורך"? מניסיונו האישי ידע גליקסמן לספר שחרף היות רוב העורכים חסרי כל ניסיון מקצועי, הם מרשים לעצמם להתערב ולשנות חומר כתוב העובר תחת ידם, מבלי להבין כלל במה מדובר.¹⁷

בעקבות דיון שנערך באיגוד הסופרים פירסם יואל מסטבוים ביקורת חריפה נגד העתונות הווארשאית המרבה, לדעתו, לפרסם

עתוני הומור וסאטירה יהודיים בפולין

את הנהלת ה"ליטעראטן פאראייניג" ("איגוד הסופרים") להפעיל את התקנון בנוגע להעסקתם, או לחילופין בהגבלת צבירת כמה משרות בידי אדם אחד, ובכך נמנעת מחברו ההודמנות לקבל עבודה.²⁸ גם החטיבה היהודית של סינדיקט העתונאים לא עשתה רבות למען שיפור מצבם של עתונאים מובטלים גם אם לא להביא בחשבון את השיקולים הפנימיים של מערכות העתונאים, מהן לא נפקד גם מקומה של הפוליטיקה.

לאחר סגירתם של כתבי העת הקומוניסטיים בפולין, גילה הרץ ברגנר שעבודתו כעתונאי מוגבלת, בשל אי חברותו בסינדיקט, ומצד שני אינו יכול להצטרף לסינדיקט בשל היותו מובטל.²⁹ למרות הסתייגותו החל ברגנר, מסיבות כלכליות, לפרסם ב"נייע פאלקסצייטונג" הבונדאי וב"מאמענט" הציוני ואף בעתון הצהריים הסנסציוני שלו "ווארשעוור ראדיאָ". חריגה זו מהאידיאולוגיה בה דגל הביאה את מערכת ה"נייע פאלקסצייטונג" לדרוש ממנו אולטימטיבית — "או אנחנו או הם". בתשובתו הבטיח ברגנר לכתוב בעתונים ה"בורגניים" תחת שם בדוי, אך לזאת סירבו מעסיקיו הרשמיים בתוקף. בבקשו עצה מאחיו כתב ברגנר כי הקוראים הפרולטרים קרובים יותר לליבו, אך מה עליו לעשות וכספם של הבורגנים מפתה יותר?³⁰

המניע הכלכלי הביא גם את מלך ראויטש עצמו לפנות לאברהם זאק, עורך המוסף הספרותי ב"מאמענט", ולהציע לו לפרסם במוסף רשמים ממסעותיו באסיה, בתנאי שמעסיקו ב"נייע פאלקסצייטונג" יסכימו.³¹ בפגישה שנערכה בין זאק לשפנר מה"נייע פאלקסצייטונג" דחה האחרון את ההצעה בטענה שתגרום נזק לשני העתונים.³² ובאגרת אישית לראויטש, הוסיף שפנר כי בעבור כמה זלוטי לא כדאי לו לאבד את שמו הטוב.³³ ראויטש, מצידו, ניסה להסביר לשפנר ישירות מה הביא אותו לפנות לעתון המתחרה והבטיח שלא לעבור על האיסור שהוטל עליו.³⁴ אמנם דברים שכתב ראויטש, כמו גם סופרי יידיש אחרים,

ופירסומן ללא רשות ומבלי לשלם שכר סופרים.²¹ סטופניצקי טען שמניסיונו האישי נוכח לדעת כי התופעה נפוצה בעיקר בעתונות ערי השדה, אך היא קיימת, במידה לא מעטה גם בערים הגדולות, דוגמת זו שבווארשה ובלודז'.

עבודה — רק בקיץ

בשני מאמרים שהיו אמורים לנתח את מערכת היחסים שבין העתונות והספרות דחה נחמן מייזל את הטענה לפיה מתעלמת העתונות היומית לגמרי מסופרים ומספרות. כראיה הביא את המוספים הספרותיים בגיליונות יום ו' של העתונים המרכזיים. מייזל גרס כי העתונות אוהדת את הסופרים, אך מעצם טבעה, ואף אם לא במתכוון, מרחיקה היא את הקוראים מן הספר. כדי לתקן את המעוות הוא קרא שוב לעורכי העתונים לתת את דעתם לשוק הספרים הדומם ולתרום לתחייתו.²²

למסקנה שונה הגיע מלך ראויטש בנסותו לערוך השוואה בין אישיותו של משורר לזו של עתונאי, ובה ביקש להוכיח שההבדלים בין שני סוגי העוסקים בכתיבה כה עמוקים וכה מהותיים, שאין כלל מקום לצפות ל"חיי שיתוף" ביניהם.²³ לדידו מתחיל להתהוות דמיון בין השניים רק כאשר הסופר מתפרנס מכתבתו בעתון, אלא שאז מעמדו כסופר הולך ופוחת, והוא נעשה דומה יותר לעתונאי.²⁴ סופרים ועתונאים מובטלים חיכו בכליון עיניים לחודשי הקיץ, עת יצאו העתונאים המבוססים לחופשתם השנתית והם נקראו למלא את מקומם. באגרת לליאון קוסמן בניו יורק כתב המשורר המובטל הרשלה דאנלוביטש כי האפשרות היחידה עבורו להתפרנס היא מלאכת ההגהה, שאולי תזדמן לו פעם במערכת ה"היינט", או ה"מאמענט", או על ידי פירסום יצירות ספרותיות בכתבי עת יהודיים בארצות הברית.²⁵ תופעה זו נזכרת לא אחת גם בזכרונותיו של יצחק בשביס,²⁶ ומוצאת סימוכין גם במקורות אחרים.²⁷ זאת ועוד, הימצאותם של מובטלים רבים בקרב הסופרים לא תמיד הביאה

דמויות שהשתתפו בוויכוח על מקומם של הסופרים בעתונות. מימין לשמאל: י. זינגר, נחמן מייזל, מלך ראויטש

לארצות הברית ב-1938. ב"מאמענט" הופיע לראשונה המוסף לספרות כבר בפברואר 1917 ועורכו, עד 1932, היה בעז קארלינסקי (קארליניוס). את מקומו ירש אברהם זאק והוא המשיך בתפקיד עד ספטמבר 1939. בשנים הראשונות לקיומו הופיע המוסף הספרותי של ה"נייע פאלקסצייטונג" באופן בלתי סדיר עד אשר, בנובמבר 1924, קיבל עליו מלך ראויטש את תפקיד עורך המוסף. מאז ועד קיץ 1931, עת החל במסעותיו בעולם, ולאחר שנכפתה עליו שותפות בעריכה (על פי אגרת מכמורנו מיום 22 באפריל 1931, ארכיון ראויטש) נדפס המוסף בכל יום ו' באופן קבוע, ולהערכתנו היה העשיר ביותר בתכנון מכל יתר המוספים. בקיץ 1931 החל ה"בונד" להוציא לאור את ה"וואכנשריפט פאר ליטעראטור קונסט און קולטור" ובמקביל הלכה ופחתה תדירות הופעת מוסף הספרות השבועי עד אשר נעלם כליל מעל דפי העתון והתחדש רק באוקטובר 1938. שנתיים מעת שהחל להופיע, הקדיש גם "דאס ווארט" עמוד מיוחד לספרות ותרבות. ה"אונדזער עקספרעס" לא הקדיש, אמנם, מוסף מיוחד לספרות אך בכל גיליון סוף שבוע נמצאו בו יצירות ספרותיות משל סופרים מוכרים. מוסף ספרותי עשיר ומורחב פורסם מדי שבוע ב-"Nasz Przegląd" ובו סקירות מקיפות על חדשות בתחום ספרות יידיש, עברית, פולנית וספרות אירופית אחרת. רבות מהיצירות הספרותיות שנדפסו בעתון תורגמו מיידש ולעיתים אף מעברית. עורך המוסף היה יעקב אפנשלק. ב"יידישע טאגבלאט" האורתודוקסי לא הופיע מעולם מוסף ספרותי אך נמצאו בו, לעיתים מזומנות, סקירות על ספרות לא יהודית, בדרך כלל, פרי-עטו של השל קלפיש.

3. ח. שמרוק, "תעודה נדירה לתולדותיה של הספרות הלא קנונית ביידיש", הספרות, 32 (1982), עמ' 13-33.
4. ראה מאמרי: "העתונות הסנסציונית היהודית כווארשה בין שתי מלחמות העולם", קשר 11, (1992), עמ' 90.
5. ח. שמרוק, "לתולדות ספרות ה'שונד' ביידיש", תרכיץ, נב (1983), עמ' 325-354.
6. ה. ליוויק, "פרעסע און בוך", טעאליט, 1 (1923), 40-42.
7. ארכיון ייו"א, ניו-יורק, אוסף ליוויק, אגרת מיום 7 בנובמבר 1923.
8. "אמעריקאנער בלאפער" און אונדזערע 'ערנסט' לייט", ליטערארישע בלעטער, 2, 16 במאי 1924.
9. ח.ש. קאדאן, "יועגן פובליציסטיק", שם, 33, 19 בדצמבר 1924.
10. העשיל קלעפיש, "די ירידה פון דער זויבעטער מלוכה", דאס יידישע טאגבלאט, 21 באוקטובר 1932.
11. י. רובין, "ציפערן-רענעסאנס — גייסטיקער-רענעסענס", ליטערארישע בלעטער, 40, 6 בפברואר 1925.
12. משה גראס, "צי מעג א יידישער שרייבער זיין א זשורנאליסט?", אויפקום, 10 (1928), עמ' 15-18.
13. ארכיון ייו"א, אוסף קאהאן, אגרת מ-5 באפריל 1925.
14. ג. מיזיל, "דער קרויס פון יידישן בוך", ליטערארישע בלעטער, 56 (28 במאי 1925).
15. מערכת ה"ליטערארישע בלעטער" ראתה בקשר הנזכר טעם לפגם והאשימה את העתון הבונדאי בהתעלמות מוחלטת מכל ספר שמופיע בהוצאת ספרים אחרת (ליטערארישע בלעטער, 97, 12 במרס 1926). האשמה זו הושמעה לאחר שבגיליון ה"נייע פאלקסצייטונג" מיום 5 במרס 1926 הותקפה מערכת ה"ליטערארישע בלעטער" באופן דומה, אלא ששם דובר בהוצאת הספרים של ב. קלצקין.
16. א. גליקסמאן, "מארקעס", אינזער האפענונג, 3 (1926).
17. ה"ל", "רעדאקטארן און פארריכטער", "ליטערארישע בלעטער", 128, 15 באוקטובר 1926.
18. מאסטבוים, "צי נייטיקט זיך די טעגן-פרעסע אין א ליטערארישע אפטיילונג?" שם, 91, 29 בינואר 1926.

פורסמו בתרגום לפולנית ב-"Nasz Przegląd" אך כאן מדובר היה בהסכם לפיו תורגמו היצירות לאחר שפורסמו כבר קודם לכן ביידיש.³⁵

לא רק עתון ה"בונד" דגל בשיטת הכתיבה הבלעדית. גם ה"היינט", שראה עצמו כ-"די צייטונג פון דער יידישער אינטעליגענץ אין פוילן" ("עתון האינטליגנציה היהודית בפולין"),³⁶ לא ראה בעין יפה סופרים המקבלים ממנו משכורת ומפרסמים מיצירותיהם גם בעתונים אחרים.³⁷

עוד על הקשיים שבקבלת עבודה במערכת עתון והצורך בהתערבות האיגוד המקצועי בעניין אפשר ללמוד מדבריה של רחל אורבאך, בספרה לראויטש כמה מאמצים נדרשו ממנה כדי לזכות במשרה ב-"Nasz Przegląd".³⁸ משהחלה אורבאך לעבוד בעתון היא נתקלה בסופר יהודי-פולני ("שרייבער-טוחר")³⁹ שהתנכל לה וראה בה, כמי שכותבת גם ביידיש, גורם טפיל ועוין. לאורבאך לא היתה ברירה אלא לסבול את ההתנכלויות, שכן, לדבריה סירוב שני להצעת עבודה של הסינדיקט מונע כל אפשרות לקבלת עבודה בעתיד.

קנאה ועיונות

ניגוד האינטרסים והניכור רב השנים בין העתונות ונציגיה לבין הסופרים התגלה במלוא חריפותו ברוב השנים שבין שתי מלחמות העולם. פריחת העתונות הזולה והפופולרית (לא מעט על חשבון שוק הספרים) והתמודדותה במידה כזו או אחרת של הצלחה עם המשבר הכלכלי, הוסיפו עוד לקנאה ולעיונות שרחשו כלפיה רוב הסופרים עוד מימים עברו.

האיגוד המקצועי שכינס את שני היריבים תחת גג אחד, לא היה בו כדי לגשר על הפערים ביניהם. מבחינה כלכלית לא שפר בהרבה מצבם של רוב העתונאים מזה של עמיתיהם הסופרים, אך בחיי הכלכלה הרעועים של יהודי פולין באותן שנים די היה אפילו בפער קטן כדי לחדד את היחסים ולהוסיף לניכור. סינדיקט העתונאים שהיה מבוסס כלכלית ומיומן מקצועית ביקש להתנער מאחריות קולקטיבית וסירב לממן מכספו את החזקת אגף הסופרים של האיגוד. עורכי העתונים הקדישו תשומת לב מעטה לנושא הספרות בעתוניהם ועסקו בו לשם יציאת ידי חובה בלבד. הסופרים, ובעיקר המוכתלים שביניהם הזדקקו לשרותי סינדיקט העתונאים כספק העסוקה ונאלצו להסכים לתכתיביו בכל הנוגע למקום העבודה, סוג העבודה והשכר שיקבלו.

★★★

1. ח. שמרוק, ספרות יידיש: פרקים לתולדותיה, תל אביב תשל"ח, עמ' 293-261.
2. המוסף הספרותי ב"היינט" הופיע כטור שבועי בעריכת א.ל. יאקובוביטש בין אפריל 1291 לאפריל 1922. עד יולי 1928 הופיע המוסף באופן בלתי סדיר ואז מונה לעורכו נחמן מיזיל, שהמשיך בתפקיד עד שהיגור

19. גם שלום עליכם, שכתביו פורסמו ב"היינט", התרשם לרעה מדרך פעולתו של העורך והדברים באו לידי ביטוי באיגרת שכתב לש. ניגר בעניין, ב-12 באפריל 1912 ("שלום עליכם בוך", ניו יארק, 1926, עמ' 240-241), ובכרך הרביעי של זכרונותיו של י.ד. ברקוביץ, "הראשונים כבני אדם", תל אביב תש"ג, עמ' תתרתתיב. עוד על יאצקאן ראה אצל ד. דרוק, "צו דער געשיכטע פון דער יידישער פרעסע (אין רוסלאנד און אין פוילן)". ווארשע 1920, עמ' 49-102; "פון נאענטן עבר", באנד צוויי, ניו-יארק 1956, עמ' 3-213. כזכור, היה יאצקאן גם בעליו של ה-"Ostatnie Wiadomosci", העתון הסנסאציוני הפולני הנפוץ.
20. מ.וו., "יידישע פרעסע", די יידישע וועלט, 6, 1928, עמ' 467-480.
21. ש.י. סטופניצקי, "טריבונע", ליטערארישע בלעטער, 70 (4 בספטמבר 1925), עמ' 75.
22. נ. מייזל, "פרעסע און לייענער", "היינט", 29 ביולי ו-5 באוגוסט 1927.
23. מלך ראוויטש, "ליטעראט און זשורנאליסט", שם, 16 במאי 1930.
24. הנ"ל, "יונג, יינגער, צום יינגסטן", ליטערארישע בלעטער, 37, 12 בספטמבר 1930.
25. ארכיון יו"א, איגרת מיום 4 במאי 1925.
26. י. ווארשאוסקי (=באשעוויס), "דער שרייבער קלוב", פארווערטס, 27 ביולי 1956; "פון דער אלטער און נייער היים", שם, 19 ביוני 1964; "פיגורן און עפיזאדן פון ליטעראטן-פאראיין", שם, 29 בנובמבר 1979.
27. ב. ראזען, "טלאמאצקע 13", בוענאס איירעס 1950, עמ' 82-84; נ. מייזל, "געווען א מאל א לעבן", בוענאס איירעס 1951, עמ' 276-277.
28. בן מנחם, "די ליטערארישע הפקות אין דער יידישער זיבעטער מלוכה...", וואכנשריפט, 9, 20 במרס 1931.
29. ארכיון ראוויטש, בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי, ירושלים, איגרת מיום 4 באוקטובר 1936.
30. שם, איגרת מיום 30 במאי 1937.
31. שם, איגרת מיום 9 בינואר 1936.
32. שם, איגרת מיום 15 במרס 1936.
33. שם, איגרת מיום 23 באפריל 1936.
34. שם, איגרת מיום 26 במרס 1936.
35. ראה הערה 32 לעיל.
36. ארכיון יו"א, אוסף אופאטושו, איגרת מיום 18 באוקטובר 1937. שם.
37. בהקשר זה כדאי להזכיר דברים שכתב ישראל ראבון בגיליון הראשון של בטאונו, "אות" (דצמבר 1936), לפיהם נמנע ה"נייע פאלקסצייטונג" מלשלם את שכרם של הסופרים הזוכים לעבוד בו, שלא כ"היינט" המקפיד לשלם את שכרם גם של מי שאינם מוזהים בהכרח כציונים.
38. ארכיון ראוויטש, איגרת מיום 22 באפריל 1939.
39. שם, איגרת מיום 20 במאי 1939.